

MOTTATT
02 OKT 2014

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep,
0030 Oslo

[Vår dato:
30.09.2014

[Vår ref.:

[Deres dato:
22.04.2014

[Deres ref.:
14/1686-

[Saksbehandler:
Bjarne Kjeldsen

NOU 2014: 2 *Lik og likskap*

Høringssvar fra KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 22. april 2014 der vi inviteres til å uttale oss om forslagene i *NOU 2014: 2, Lik og likskap*. KA er en medlemsorganisasjon for bl.a. alle de kirkelige fellesrådene. Gjennom gravferdsloven er fellesrådene tillagt det lokale forvaltningsansvaret for gravplassene. Utredningens forslag vil medføre betydelige konsekvenser for disse lokale gravferdsforvaltningene.

I. Innledning

Utredningen har et hovedfokus på egenbetaling, festeavgifter og andre økonomiske forhold for den av de pårørende som er ansvarlig for gravferden. Gjennom endringene i gravferdsloven i 2011 ble det understreket at alle innbyggere skal ha et mest mulig likeverdig gravferdstilbud. På tross av dette ble ulike økonomiske vilkår ved valg av gravleggingsform videreført. Utredningen "Lik og likskap" understreker at likebehandlingsprinsippet mellom ulike gravferdsformer også må få betydning på det økonomiske området. KA gir sin støtte til dette hovedanliggendet i høringsnotatet om at valg av gravferdsform i utgangspunktet ikke skal medføre ulike kostnader for de som er ansvarlige for gravferden.

Utredningen understreker gravferdsforvaltningens rolle som tilbyr av et offentlig finansiert, likeverdig og landsdekkende tjenestetilbud for alle innbyggere. KA gir sin tilslutning til disse premissene for et allment gravferdstilbud med økt vektlegging på innbyggernes rettigheter. Vi tror at de kirkelige fellesrådene på dette området både har motivasjon og gode forutsetninger for å utføre et offentlig oppdrag i tråd med gravferdslovens forutsetninger. Utredningen er tydelig på at de endringene som foreslås vil gi økte kostnader og inntektsbortfall for de kirkelige fellesrådene. KA viser til dette, og vil understreke behovet for tiltak som bidrar til at fellesrådene får økonomiske ressurser som gjør de i stand til å tilby likeverdige gravferdstilbud over hele landet.

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Postadresse:
Postboks 1034 Sentrum
0104 OSLO

Telefon: 23 08 14 00
Telefax: 23 08 14 09

www.ka.no
ka@ka.no

Org.nr: NO 971 273 003 MVA
Kontonr: 3000 15 30344

II. Utredningens prinsipielle utgangspunkt

I kapittel 5 presenterer utvalget seks prinsipper for den offentlige gravferdsforvaltningen. De tre første tar utgangspunkt i NOU 2006:2 *Staten og Den norske kirke*. De tre siste har utvalget lansert som viktige for utviklinga videre. Prinsippene synliggjør verdiene utvalget legger til grunn for utredningens forslag og prioriteringer. Dette gjør det mulig å forholde seg mer direkte til de overordnede politiske og verdimeslige dimensjonene ved utredningens forslag. Samtidig blir det enklere å bedømme hvorvidt den enkelte endringsforslagene fremstår formålstjenlige sett i forhold til de hensynene utvalget uttalt ønsker å ivareta.

KA vil uttrykke tilfredshet med denne prinsipielle tilnærmingen til de spørsmålene som utredningen omhandler. Vi vil likevel peke på at flere av utvalgets forslag vanskelig kan avledes direkte av de uttalte prinsippene, men vil mer følge av utvalgets tilnærming til sitt mandat der hensynet til likhetstanken og den enkelte innbygger settes i fokus. Det kunne vært naturlig å gi denne tilnærmingen en tydeligere prinsipiell forankring, sett i sammenheng med utredningens øvrige førende prinsipper. På noen punkter i utredningen settes innbyggernes krav om likebehandling opp mot gravferdsforvaltningenes mulighet til å utøve en mer selvstendig lokal politikk innenfor sitt ansvarsområde. KA savner en tydeligere drøfting rundt denne mulige spenningen.

KAs kommentarer til de seks prinsippene:

Prinsipp 1 Kremasjon og gravlegging er et offentlig ansvar og skal være uten kostnad for de etterlatte

Den offentlige gravferdsforvaltningen har lang tradisjon i Norge. Helt siden den første lovreguleringen på 1800-tallet har den enkelte innbygger rett til en verdig gravlegging uavhengig av personlig økonomi og status vært et sentralt anliggende. Slik sett har den offentlige gravferdsforvaltningen vært en viktig del velferdsstatens ivaretagelse av innbyggerne. KA støtter at dette prinsippet tydeliggjøres og forsterkes. Økt likestilling mellom kiste- og urnegravlegging er en ønsket videreutvikling av denne tradisjonen. Sett i sammenheng med prinsipp 3 og gravferdslovens faneparagraf er bortfallet av kremasjonsavgiften også en sikring mot diskriminering av de som velger kremasjon ut i fra en tros- eller livssynsmessig begrunnelse.

Prinsipp 2 Gravplasser er allmenne og bør bli forvaltet slik at ordningene i hovedsak er felles for alle

I utdypingen av dette prinsippet tar utvalget til orde for at gravplassen er et sted hvor ulike uttrykk for individuell livstolkning skal få komme til uttrykk og stå side ved side. Det vises og til at gravferdsforvaltningene har mulighet - men ikke plikt, - til å reservere deler av gravplassen til medlemmer av enkelte trossamfunn. KA støtter denne vektleggingen på gravplassens et felles minneste der en begrenser segregering mellom ulike grupper. Gravplassene bør derfor tilrettelegge for individuelle ønsker i tråd med ulike tradisjoner, samtidig som det uttrykker en enhet som favner mangfoldet. Vi vil likevel peke på at behovene og de lokale forholdene varierer så mye at det må være rom for de løsninger forvaltningene og ulike grupperinger sammen finner hensiktsmessige.

Prinsipp 3 Forvaltningen skal så langt som mulig legge til rette for at gravlegging skal skje med respekt for personlig livssyn og i tråd med føringene til vedkommende livssynssamfunn

Etter det KA erfarer har forvaltningene kommet langt når det gjelder å tilrettelegge for gravlegging tilpasset ulike tro- og livssyn. Etter endringene i gravferdsloven som trådte i kraft i 2011 har dette fått økt oppmerksomhet, blant annet gjennom de lokale møtene med tros- og livssynssamfunnene.

Med revisjonen av gravferdsloven har tros- og livssynssamfunnene fått en betydning som premissleverandør for tilrettelegging som kan gå noe på bekostning av ønsker som mer springer ut av en individuell livstolkning. Et eksempel på dette er § 23 i gravferdsloven der gravferdsmyndighetene pålegges å gjennomføre årlige kontaktmøter med representanter for tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet. KA har anbefalt at slike kontaktmøter også gjennomføres med andre instanser som kan gi verdifulle innspill for å utvikle et tilrettelagt gravferdstilbud. Aktuelle instanser er gravferdsbyrå, eldreråd, brukerorganisasjoner, relevante fagmiljøer mv. Formuleringen i prinsipp 3 vektlegger det individuelle perspektivet, samtidig som det framhever betydningen som tros- og livssynssamfunnenes praksis kan ha for den enkelte. Utvalget foreslår at gravferdslovens faneparagraf endres fra «Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn» til «Gravlegging skal skje med respekt for avdøde». Slik KA leser utredningen er det kun i dette forslaget prinsipp 3 blir anvendt. En slik endring vil kunne styrke individets rettigheter og bidra til å bygge ned et unødig skille mellom generelle, personlige forhold og behov som følger av tilhørighet til et bestemt livssynssamfunn. Samtidig kan endringen oppfattes som om hensynet til tro og livssyn svekkes. KA anbefaler derfor at det arbeides mer med en formulering som bedre ivaretar utvalgets anliggende.

Prinsipp 4 Lovgivningen skal likestille gravferdsformene

KA mener dette er et tjenlig prinsipp, og ser forslaget om bortfall av kremasjonsavgift som en naturlig følge av dette. Alle skal ha rett til og like muligheter til å gravlegges enten i kistegrav eller urnegrav i egen kommune.

Selv om lovgivningen skal likestille gravferdsformene, mener KA det er viktig å fastholde fellestrådenes mulighet å utforme anlegg og tjenestetilbud som tar hensyn til kvalitet, tekniske/naturmessige forhold, ressurs hensyn og andre lokale forhold. Dette er en viktig grunn til at KA ikke støtter forslaget om at kommunen skal fastsette vedtektene for gravplassene i kommunen.

Prinsipp 5 Et menneske får én grav

Gravplassen og de døde levninger har ulik betydning i ulike kulturer, og praksis og tradisjoner har vært i endring gjennom historien. Som følge av at Norge har blitt et flerkulturelt samfunn finner vi svært ulike oppfatninger rundt slike spørsmål i befolkningen. Vi kan se tendenser til endringer i gravferdstradisjoner som følge økt mangfold, men det er fortsatt for lite kunnskap om hvilke følger dette får for lokal gravferdspraksis og hvordan vi best skal imøtekomme endringene. Et eksempel er ønske om deling av asken i en urne på flere gravsteder. Dette er ikke en uvanlig praksis i deler av verden, men er ikke tillatt i Norge. KA vil ikke ta til orde for et frislipp av dagens klare binding mellom avdødes levninger og ett gravsted, men vi mener likevel at grunnlaget for prinsipp 5 er noe svakt begrunnet som et grunnleggende prinsipp. Vi registrerer også at stadig flere ønsker inskripsjon

på gravminne der det har vært gjennomført askespredning. VI ønsker en bredere drøfting av om prinsipp 5 kan være til hinder for ivaretagelsen av den overordnede bestemmelsen om at gravlegging skal skje med respekt for avdøde.

Prinsipp 5 kan forstås på en måte som er til hinder for at flere kan gravlegges i samme grav bl.a. gjennom gjenbruk av graver etter fredningstiden er over. Dette bør presiseres slik at etablert praksis for f.eks. familiegravsteder kan videreføres.

Prinsipp 6 Med tida blir grava slette og gravminnet tatt bort

Ut fra driftsmessige hensyn og arealbehov anerkjenner KA anliggendet bak prinsipp 6. Vi stiller oss likevel noe spørrende til at disse hensynene skal uttrykkes så kategorisk at det er til hinder for ønsker om at graver skal kunne bevares i lang tid. Dagens forskrift sier bl.a. at gravplassforvaltningen har ansvar for å ta vare på det kollektive minnet ved å verne graver etter gravferdsforskrifta § 27. Forskrifta omtaler følgende grunner til vern: «alder, at det representerer en stilhistorie, har et lokalt særpreg i form eller materialbruk, gir uttrykk for en interessant personalhistorie eller er unikt». Disse hensynene for vern er neppe uttømmende, og det er derfor ikke ønskelig å begrense adgangen til vern av graver og gravminner mer enn nødvendig. KA foreslår derfor at prinsipp 6 i sin nåværende form ikke blir et overordnet prinsipp for gravplassforvaltningen.

KA vil samtidig minne om at mange gravplasser sliter med dårlige grunnforhold som gjør at nedbrytingen blir utilfredsstillende. Det er ikke forsvarlig å gjenbruke graver før nedbrytinger er tilstrekkelig, og mangelfull nedbryting reiser mange utfordringer for gravferdsforvaltningene, de etterlatte og de tilsatte. KA ser behovet for økt fokus på denne problemstillingen bl.a. for å sikre at det er grunnlag for å slette en grav.

III. KAs synspunkter på hovedforslagene

1) Kremasjonsavgiften fjernes.

KA støtter utredningens forslag om at kremasjonsavgiften fjernes for å bidra til likeverdige økonomiske vilkår ved valg av gravferdsform. Vi viser her til KAs høringssvar i 2010 til forslag til endringer i gravferdsloven der vi bl.a. uttalte: «KA støtter normaliseringen av kremasjon som gravferdsform gjennom den foreslåtte endringen i § 10. Vi ønsker i tillegg at kistebegravelse og kremasjon likestilles i økonomisk forstand, slik at retten til fri grav ble utvidet til også å omfatte rett til kremasjon uten avgift. Det er avgjørende at de pårørende opplever at de to gravferdsformene oppleves som likeverdige, og at økonomiske forhold ikke skal ha betydning for et valg der følelser og tradisjoner spiller stor rolle.»

2) 20 års fri grav til alle. Ved gravlegging i festet grav gis 20 avgiftsfrie år

Dagens gravferdslov og -forskrifter innebærer fri grav uten betaling ved valg av ny grav i egen kommune. Hvis en derimot velger gravlegging i allerede festet grav er det anledning til å opprettholde festeavgiften. Denne praksisen oppleves av mange som vilkårlig og urimelig, og mange fellestråd har vurdert å etablere en praksis i tråd med utredningens forslag om at det ved

gravlegging i festet grad gis 20 avgiftsfrie år. Usikkerhet for de økonomiske konsekvensene har imidlertid bidratt til flertallet av de lokale gravferdsforvaltningene har videreført gjeldende praksis. Utredningens forslag bidrar til en ønsket juridisk klargjøring og vil bidra til at det etableres mer felles rammer for praktisering av bestemmelsene om festeavgifter. Utredningen peker også på de økonomiske konsekvensene av en slik omlegging. Forutsatt at fellesrådet sikres en økonomisk kompensasjon i tråd med inntektsbortfallet er KA positiv til utredningens forslag om bortfall av adgangen til å ta festeavgift ved gravlegging i en allerede festet grav.

3) Retten til fri grav knyttes ikke til bostedskommune

Dagens lovgivning gir rett til fri grav i avdødes bostedskommune. Ved gravlegging i en annen kommune vil de pårørende normalt måtte betale for kostnadene ved gravlegging. Retten til fri grav i 20 år vil normalt også bortfalle. Utredningen foreslår å gi større frihet til å velge sted for gravlegging uten at det skal gi de pårørende større utgifter. Gravferdsforvaltningen i bostedskommunen vil i stedet måtte betale utgiftene til vedkommende gravferdsforvaltning der gravlegging skjer. Utredningen presiserer at gravferdsforvaltningene i bostedskommunen eller i ønsket gravleggingskommune ikke kan reservere seg et slikt ønske fra den som er ansvarlig for gravferden.

KA er positiv til dette forslaget om å gi de pårørende større rettigheter og fleksibilitet med hensyn til valg av kommune for gravlegging. Vi vil likevel understreke at dette vil gi økte utgifter for de lokale gravferdsforvaltningene. I tillegg vil det kunne gjøre det vanskeligere å planlegge framtidig behov for gravplasser i en kommune. Det er også grunn til å understreke at kostnadene for gravlegging er forskjellige mellom de ulike gravferdsforvaltningene. Dette skyldes bl.a. svært ulike kostnader til nødvendig gravplassareal og utgifter til etablering av nye felt for gravlegging. En felles refusjonssats for hele landet vil derfor gi svært ulike utslag mellom kommunene. Vi frykter derfor at endret lovgivning på dette området kan gi urimelige og utilsiktede konsekvenser som ikke er tilstrekkelig omtalt. KA vil derfor anmode om at staten har et en særlig oppmerksomhet på dette området etter en eventuell endring, og at det vurderes statlige tiltak som kan begrense eventuelle urimelige eller utilsiktede konsekvenser. Det bør bl.a. vurderes om det i forskriften til gravferdsloven kan åpnes for hjemmel til å søke departementet om adgang til å reservere seg mot plikten til å sørge for gravlegging av de som ikke er bosatt i kommunen i særlige tilfeller grunnet plassproblemer e.l. I slike tilfeller vil det kunne settes som vilkår at utenbygdsboende likevel skal få tilbud om urnegravlegging.

4) Samme festeavgift for alle graver i samme kommunen

Dagens lovgivning har gitt grunnlag for at det i noen kommuner er ulik festeavgift for kistegraver og for urnegraver. Begrunnelsen for dette vil normalt være at urnegraver er mindre plasskrevende. Det er også eksempler på ulik festeavgift mellom ulike gravplasser ut fra særskilte lokale forhold. Ulik festeavgift mellom ulike gravplasser/-felt kan f.eks. skyldes høyere festeavgift på felt med en særskilt utforming e.l. KA er i utgangspunktet positiv til mere standardiserte og forutsigbare ordninger for festeavgift, og på denne bakgrunn er vi positive til dette forslaget. Vi erfarer likevel at differensierte festeavgifter kan brukes som virkemiddel for å finansiere nyskapende tiltak (f.eks. kolumbarier eller navnet minnelund med minnesmerke) og for å kunne tilby gravlegging i områder som ellers vanskeligere kan realiseres av økonomiske grunner. Differensierte avgifter kan også være aktuelt ved spesielle jordforhold eller ved felt med spesielle kulturminneverdier. Differensierte

festeavgifter kan derfor bidra til mer nyskapende eller tilrettelagte tiltak, samtidig som det muliggjør en mer moderat festeavgift for flertallet av festene. KA ønsker derfor at det gis åpning for ulikt nivå for festeavgift i en kommune når det foreligger særlig angitte grunner.

5) Gravplassforvaltningen overtar NAVs ansvar for betaling av transport av kiste til krematorium
Dagens ordning med NAV-støtte til båretransport ved kremasjon bidrar å redusere den økonomiske forskjellen mellom kistebegravelse og kremasjon. Det er derfor avgjørende at en slik ordning med utgiftsdekning for båretransport ved kremasjon opprettholdes. Dette bidrar også til å gi et mer likeverdig tilbud over hele landet. Utvalget foreslår at fellesrådet overtar NAVs ansvar for å dekke utgiftene til betaling av transport. Et slikt forslag vil etter utvalgets mening bidra insentiver til en mer samfunnsøkonomisk løsninger for båretransport og bruk av krematorier. KA har forståelse for dette argumentet, og vi tror fellesrådene har forutsetninger for å forvalte en slik ordning på en god måte. Vår bekymring er likevel at en slik omlegging vil påføre mange små kommuner med lange avstander til nærmeste krematorium store ekstrakostnader. Vi frykter at dette forslaget derfor vil gi urimelige økonomiske konsekvenser for mange kommuner. KA foreslår derfor at denne omleggingen av NAVs støtte til båretransport ikke gjennomføres før det er etablert ordninger som gir trygghet for fellesrådenes økte kostnader blir kompensert på en tilfredsstillende måte.

6) Fylkesmannen overtar bispedømmerådets rolle som statlig myndighet og ankeinstans
Bispedømmerådene er i dag klageinstans og godkjenningsmyndighet i saker som etter gravferdsloven avgjøres av fellesrådet. En slik generell rolle som klageinstans og overordnet myndighet har ikke bispedømmerådet etter kirkeloven. Der kommunen er gravferdsmyndighet overtar Fylkesmannen bispedømmerådets rolle i gravferdsloven. Utvalget foreslår at dagens myndighet som er lagt til bispedømmerådet blir overført til Fylkesmannen. KA har forståelse for de argumenter som taler for en slik overføring, bl.a. ut fra ønsket om å unngå at saker både behandles av Fylkesmann og bispedømmerådet i samme fylke (i de tilfeller det gjort avtale om kommunalt gravferdsansvar). KA vil likevel understreke at vi erfarer at bispedømmerådet ivaretar sin rolle på gravferdsområdet på en måte som sikrer likeverdighet for alle innbyggere, uavhengig av bl.a. tro og livssyn. Bispedømmerådets tilknytning til Den norske kirke er derfor ikke grunn til å endre dagens ordning. KA støtter likevel utredningens forslag om at oppgavene legges til Fylkesmannen, bl.a. ut ifra at Fylkesmannens erfaring fra tilsvarende rolle der kommunene har et offentlig ansvar. Behovet for et sterkt fagmiljø og spesialisering gjør at vi er positive til utvalgets forslag om at oppgavene legges samlet til ett fylkesmannsembete. Mange gravplasser er plassert ved kirke, og mange tiltak på gravplassene kan få konsekvenser for kirkebyggene og kirkens omgivelser. Det er derfor ønskelig at biskopene/bispedømmerådene gis anledning til å uttale seg i større saker som kan berøre kirkebygg og kirkelige forhold for øvrig.

7) Ansvaret for behandling av søknader om askespredning overtas av den lokale gravferdsmyndighet.

KA støtter forslaget om at lokal gravferdsmyndighet behandler søknader om askespredning. Dette forutsetter imidlertid at det gis klarere sentrale føringer for vilkår for godkjenning, sted for askespredning, dokumentasjon/kontroll mv.

8) *Det åpnes for gravlegging i kolumbarium og askespredning på gravplass.*

KA støtter forslaget om at det åpnes for flere gravleggingsformer, slik som f.eks. kolumbarium. KA er ikke avvisende til at det kan åpnes for askespredning på gravplass og gravlegging av aske uten urne, men utfordringene er her såpass store at en endring på dette området bør vurderes grundig. Det er her behov for en mer grundig utredning før det foreslås lovendringer som åpner for en helt ny praksis.

IV. Økonomiske forhold

Der utredningen foreslår endringer som vil påføre gravferdsforvaltningene vesentlig økte utgifter ligger det føringer for at dette skal kompenseres gjennom tilsvarende økninger i overføringene fra kommunen. Økonomisk kompensasjon for å erstatte gravferdsforvaltningens bortfall av inntekter og økte utgifter vil sannsynligvis skje i form av økt rammeoverføring fra staten til kommunesektoren uten øremerking. KA vil her peke på tre sentrale utfordringer:

- a. De økonomiske anslagene er usikre og bør kvalitetssikres før de legges til grunn for økt rammeoverføringer til kommunene.*
- b. Det vil bli manglende samsvar mellom størrelsen på de økte overføringene til kommunene og de faktiske utgiftsøkningene i mange av gravferdsforvaltningene. Vi frykter bl.a. at gravferdsforvaltninger i mange mindre kommuner vil få langt større utgifter og inntektsbortfall enn deres andel av en eventuell rammeoverføring.*
- b. Økte rammeoverføringer til kommunene vil ikke nødvendigvis komme gravferdsforvaltningen til gode.*

Det er derfor viktig at det fra sentralt hold gis tydelige signaler til kommunene om deres finansielle ansvar for den lokale gravferdsforvaltning. Gravferdsforvaltningene må sikres tilstrekkelige midler for å kunne utføre sine oppgaver i tråd med de krav og den standard som gravferdsloven forutsetter - uavhengig av eventuell størrelsen i økning i rammeoverføringene.

Utredningen tar til orde for en todeling av kommunens budsjettvedtak om bevilgninger til kirkelig fellesråd: Ett for kirkelig virksomhet etter gravferdslovens § 15, og ett for gravferdsforvaltningen. Formålet med en slik todeling er å tydeliggjøre kommunenes økonomiske ansvar og fellesrådenes særskilte, todelte rolle. KA tror at en slik todeling vil kunne bidra til å avklare fellesrådets rolle, og kan bidra til at tilliten til dagens ordning med fellesrådet som gravferdsmyndighet opprettholdes. Vi frykter imidlertid at en slik omlegging vil kunne medføre lavere bevilgninger til kirkelige formål når en slik omlegging skjer samtidig med at utgiftene til gravferdsvirksomheten vil øke betydelig.

KA forutsetter at lovgivning, overføringene til kommunene og departementets tiltak for øvrig bidrar til å tydeliggjøre kommunenes økonomiske ansvar for både kirkelige formål og gravferdsvirksomheten. Det er videre avgjørende at økte kostnader på gravferdsområdet ikke dekkes ved lavere bevilgninger til kirkelige formål, men gjennom økte bevilgninger fra kommunene.

KA vil understreke at fjerning av kremasjonsavgiften vil kunne føre til at flere velger kremasjon. Videre vil antall kremasjoner kunne variere lokalt fra år til år. Det samme vil kunne gjelde antall avdøde som gravlegges utenfor hjemkommune. Bortfall av avgifter kan påvirke folks valg av gravferdsform. Dette kan gi et mer uforutsigbar økonomisk situasjon og ytterligere økt utgiftsnivå ut

over det som er beregnet i utredningen. Dette vil kunne slå mest ut i mindre kommuner. For gravferdsforvaltningene i de minste kommunene kan utgiftene for noen få kremasjoner eller gravlegginger i annen kommune utgjøre en betydelig utgift.

V. Kommentarer til forslagene til endringer i gravferdsloven eller forskriften til gravferdsloven. (Dersom en forslagsendring ikke er kommentert stiller KA seg bak endringsforslaget)

Gravferdsloven

§ 1 Grunnleggende bestemmelser

Gravlegging skal skje med respekt for avdøde

Dagens fanebestemmelse om at *Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn* kan etter vår oppfatning oppfattes for avgrensende og ubeskyttet. Vi er positiv til en endring som i større grad formidler en grunnleggende åpenhet og respekt for ønsker fra alle pårørende i forbindelse med gravlegging.

Endringsforslaget som innebærer å fjerne siste del som kun henviser til avdødes religion eller livssyn vil kunne favne dagens praksis bedre og gi økt rom for tilpasninger til senere utvikling. Samtidig kan endringen oppfattes som om hensynet til tro og livssyn svekkes. KA anbefaler derfor at det vurderes en bestemmelse som enda bedre ivaretar utvalgets anliggende enn det som er foreslått.

§ 6 Rett til grav

Gravplassforvaltningen skal sørge for gravlegging av avdøde personer med bopel i en annen kommune på gravplass i kommunen, dersom den som sørger for gravferden ber om det.

Forslaget til nytt annet ledd i § 6 kan bli krevende å håndtere for en del fellesråd. Det bør presiseres at forvaltningene bør ha mulighet til å avgjøre hvilken gravplass i eget fellesrådsområde utenbygdsboende eventuelt kan gravlegges på og hva slags type graver det er mulighet til å stille til disposisjon. Fra et forvaltningssynspunkt vil det i noen situasjoner være ønskelig at man også kunne stille et krav om at utenbygdsgravlegginger kun tilbys urnegravlegging Etter annet ledd, første setning ønsker KA derfor følgende formulering «Kirkelige fellesråd kan stille vilkår for tillatelsen»

Siste ledd i forslag til § 6:

Gravplassforvaltningen skal sørge for kremasjon av avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen, dersom den som sørger for gravferden ber om det. Grav- plassforvaltningen skal sørge for båretransport til krematorium.

KA vil foreløpig ikke støtte forslaget om gravferdsforvaltningens ansvar for båretransport ved kremasjon. Konsekvensene dette vil kunne få, særlig for de minste fellesrådene, er vanskelig å overskue. Vi mener det er nødvendige å utrede denne og andre mulige modeller nærmere før dette regulerer i lov.

§ 19 Regler om fri grav

En fri grav kan leies når det har gått 20 år siden siste gravlegging og kan nyttes til ny gravlegging når fredningstiden er ute.

Denne bestemmelsen er problematisk i de tilfeller at fredningstiden er forlenget grunnet jordforhold mv. Gravleier vil i slike tilfeller ikke ha samme mulighet til å gjenbruke graven etter 20 år. Her utfordres prinsippet om likestilling mellom gravferdsformene og betaling av gravleie når kistegravlegging ikke er mulig, mens det åpnes for urnegravlegging

§ 20 a Spredning av aske

KA støtter forslaget om at askespredning reguleres på en mer detaljert måte. Reguleringen av askespredning slik den fremstår i de to siste leddene her synes likevel unødig detaljerte i en lov. KA foreslår at de to siste leddene i § 20 a erstattes med en bestemmelse om at departementet kan fastsette nærmere bestemmelser i forskrift.

§ 21a

Avgifter for bruk av gravkapell for anonym minnelund, navnet minnelund og kolumbarium kremasjon og leie av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra kirkelig fellesråd. Gravleien skal være den samme for alle leide graver i kommunen. Departementet kan gi forskrift om hvilke tjenester gravplassforvaltningen kan kreve betalt for, om prisfastsettingen og om informasjon. KA ønsker at kommune kan fastsette differensierte avgifter når det foreligger særlige forhold, jfr bl.a. kommentaren til § 19.

Forlag til endringer i forskriften til gravferdsloven

§ 1 Gravplass

Gravplassen skal holdes i hevd og forvaltes med den orden og verdighet som dens egenart tilsier. Denne innledende bestemmelsen bør også omtale krematoriene

§ 15a

I kolumbarium skal navn og data på de gravlagte stå på den enkelte nisje. Minnesmerke og kolumbarium skal være livssynsnøytralt utformet.

Ved forskriftsregulering av utforming av minnesmerke og kolumbarium bør formuleringen om «livssynsnøytral» utforming erstattes med «livssynsåpen».

§ 18

Kister kan gravlegges i to nivåer i samme grav når leieren eller den som skal være ansvarlig for fri grav ønsker det og forholdene på gravplassen er lagt til rette for det. Den underste kisten skal ved gravlegging gis minst 1,5 meter jordoverdekning.

KA erfarer at gravlegging av kiste i dobbel dybde forsterker utfordringene med mangelfull nedbryting. Dette skaper ekstra utfordringer både for gravferdsforvaltningene og for gravleier. Vi vil anmode om at dette spørsmålet utredes nærmere.

§ 24 Sikring

Det bør vurderes forskriftsendringer som spesifiserer krav til funksjon/sikkerhet, framfor detaljerte krav til utførelse. Vi viser her til lovendring i Sverige

§ 40 Oppgjør mellom gravplassforvaltningene ved utenbygds gravlegging

KA er usikre på grunnlaget for disse satsene, og satsen reflekterer i liten grad de store variasjonene mellom kommunene. Vi er også spørrende til om det er hensiktsmessig å fastsette bestemte satser i forskrift, da det vil være behov for å regulere disse satsene ut fra bl.a. prisvekst og kostnadsutvikling.

VI. Avsluttende merknader

Gravferdssektoren er i sin karakter preget av sterke tradisjoner, og det kjennetegner dagens gravferdsforvaltningen at de har kompetanse og bevissthet til å forvalte disse tradisjonene på en verdig måte. Samtidig har de vist evne til å møte nye tradisjoner og praksis på en åpen måte. I kap. 3 skriver utvalget bl.a. følgende: *«Utvalet legg til grunn at norsk gravferdspraksis vil endre seg over tid – og vil ta opp i seg praksis og forestillinger fra andre land og fra livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja. Utvalet meiner at gravferdslova og gravferdsforvaltninga bør leggje til rette for ein variert praksis, og at rolla deira ikkje er å verne særlege norske tradisjonar. Det kan likevel vere ein verdi at endringar på dette området tek tid.»*

Dette avsnittet kan leses på en måte som innebærer at gravferdsforvaltningen ikke har i oppgave å forvalte norske gravtradisjoner og –skikker. Vi vil understreke at disse tradisjonene ofte er bærere av folks alminnelige holdninger om verdighet og trygghet i møte med sorg og død. Det bør derfor være et kjennetegn ved gravferdsforvaltningen at de er tradisjonsforvaltere. En slik rolle vil midlertid ikke stå i motsetning til muligheten for å tilby et verdig tilbud for de som representerer andre tradisjoner og praksis. Forankring i egen tradisjon kan heller være en ballast og en ressurs i møte med nye skikker og praksis.

Med hilsen

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Frank Grimstad
adm direktør

Øystein Dahle
direktør